

ՄԱՏԵՆԱԽՕՍԱԿԱՆ

«Հայ Աշուղներ» Գ. Ախվերդեանի. հրատարակութիւն
օր. Մանէ Ախվերդեանի.

Անցեալ ամիս լոյս տեսաւ օր. Մանէ Ախվերդեանի հրատարակութեամբ Գէորգ Ախվերդեանի ժողոված և մինչև այժմ դեռ ոչ ամբողջովին յայտնի աշուղների երգերի ժողովածուն:

Գէորգ Ախվերդեանը, Խաչատուր Աբովեանը, Ստ. Նազարեանցը—սրանք մի շրջանի գործողներ են, Կովկասեան հայ գրականութեան նախահայրերն են, որ սկիզբ դրին մայրենի արդի լեզուի ստեղծագործութեան և գրականութեան ծագման: Ամեն մէկը իւր լուսման գցել է հայրենի ժողովրդի ինքնաճանաչութեան գանձարանը առանց գոռում-գոչիւնների, առանց սնապառ և մեծամիտ ինքնագովութեան և մարդատեցութեան հասցրած անհամբերողութեան, որ այնքան յատուկ է ներկայ թզուկ գործիչներին: Նրա որ մարդ կարգում է այս մարդկանց կենսագրութիւնը և ծանօթանում է նրանց զգացմունքների և մտքերի հետ՝ ակամայ խոնարհում է և ասում, որ այդ մարդիկ մաքուր և անպաճոյճ զգացմունքներով և խոր գիտակցութեամբ են սիրել իրանց հայրենիքը և ժողովուրդը, որ նրանց վրայ գերիշխող զգացմունքը չէ եղել միմեանց ոչնչացնելու և միմեանց միս ուտելու և անյագուրդ «Սսի» բաւականութիւն տալը:

Կարդացէ՛ք Աբովեանի հոմերական պարզութեամբ և անկեղծ վշտով գրած «Վէրք Հայաստանի» երկի յառաջաբանը, կարդացէ՛ք Նազարեանի կենսագրութիւնը և Ախվերդեանի մահուան ըոպէին յիշած «Տէր ողորմեան» և կը համոզուէ՛ք, որ այդ մարդիկ ազատ են եղել մեր նեղսրտութիւնից, մեր կեղծիքից, որ նրանց սէրը սրտից բղխած բնական և խոր զգացմունք

էր, որ նրանք ժամանակաւոր փառքի, ի ցոյց մարդկանց և նիւթական շահի համար չէին գրում և գործում:

Քնորդ Ախվերդեանը բժիշկ էր մասնագիտութեամբ, բայց հրքան մեծ է նրա արժանիքը մեր լանաւոր դաւանութեան համար: Նա առաջինը ուշադրութիւն դարձրեց մեր աղուղների երգերի վրայ, ժողովեց ահագին նիւթ, հրատարակեց Սայաթ-Նովայի երգերը և կենսագրութիւնը: Նրանից յետոյ Միքայէլ Միանասարեանը լիովին իրագործեց Ախվերդեանի սկսած իւր «Քնար» Հայկական միանգամայն թանկագին երգարանով: Այժմ Ախվերդեանի դուստրը գալիս է ամբողջացնելու և լոյս աշխարհ հանելու իւր անուանի հօր գործը: Այս բաւականին մեծ հատորի մէջ մտել են և այնպիսի աղուղների երգեր, որոնք արդէն յայտնի են, իսկ գրքի մեծ մասը բռնում են համարեա թէ բոլորովին անյայտ աղուղների գրութեան: Բացի Նիրանու, Ազբար Ադամի, Թուրինջի և Շիրինի երգերը մնացածները համարեա անծանօթ աղուղներին են պատկանում: Այսպէս օրինակ ժողովածուի մէջ տեղ են գտել Արազու Սարգսի, Արտեմի, Քեանհանի, Նալբանդողլու, Ռոստոմ Մադաթովի, Մաղուբողլու, Ալվա օղլու, Բուդաղ օղլու, Սէֆիլ Չաքարի և այլոց ոտանաւորները: Գրքի մէջ չկայ ոչ միայն կենսագրական տեղեկութիւններ, այլ շատ աղուղների հօր անունը և ազգանունը յայտնի չէ: Չի կարելի ասել, որ այս անյայտ աղուղների երգերը առանձին ուժի կամ տաղանդի կնիք կրելիս լինին մինչև այսօր յայտնի աղուղների երգերի համեմատութեամբ: Աւելի ճիշտ է, որ սրանք աւելի թոյլ են քան Սայաթ Նովայի և Միսկին Բուրջու ու ուրիշների գրութեան: Սակայն լեզուի ուսումնասիրութեան տեսակէտից և բանաւոր գրականութեան նշխարները կորստից ազատելու նկատմամբ օրիորդ Ախվերդեանի ձեռնարկութիւնը երախտագիտութեան արժանի գործ է:

Գառ. Ենգիբարեանց

Н. МАРРЪ. Арабское извлечение изъ сирійской хроники Марибаса. С. Петербургъ 1902

Անխոնջ գիտնական և համակրելի հայագէտ Ն. Մառը շարունակ հետազօտելով և գիտնական ուղեւորութիւններով